

VALPAS 2 –hankkeen loppuraportin tiivistelmä
Nuorten Ystävät ry

Nuorten Ystävät ry:n VALPAS 2 -hankkeessa (2020–2023) kehitettiin matalan kynnyksen palveluita pohjoissuomalaisten kuntiin. Kehittämistyö toteutui yhteistyössä Kittilän ja Posion kuntien, Raahen ja Ylivieskan kaupunkien sekä Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirien, myöhemmin hyvinvointialueiden kanssa.

Hankkeen kohderyhmänä olivat työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat 15–40 –vuotiaat nuoret ja aikuiset. Asiakkaiden elämäntilanteisiin vaikuttivat mm. päihde- ja mielenterveysongelmat, rikostausta, talous- ja velkaongelmat sekä oppimisen vaikeudet. Yhteinen tekijä asiakkaille oli, että he olivat vain satunnaisesti julkisten palvelujen piirissä tai olivat kokonaan vailla palveluja. Hankkeen loppuvaiheessa kohderyhmänä olivat myös erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset, jotka osallistuivat aktiivisesti sekä kehittämistyöpajoihin että hankkeen järjestämiin koulutus- ja keskustelutilaisuuksiin.

Hankkeen tavoitteena oli löytää moniammatillista tukea tarvitsevat asiakkaat eri paikkakunnilla ja edistää heidän osallisuuttaan kehittämällä matalan kynnyksen palveluita kohderyhmän tarpeisiin kullekin paikkakunnalle sopivalla tavalla. Kehittämistyö painottui liikkuvaan työhön, verkostomaiseen yhteistyöhön sekä intensiiviseen ja oikea-aikaiseen asiakastyöhön. Aitoon kohtaamiseen ja välittävään työotteeseen perustuva työ osoittautui tehokkaaksi tavaksi vahvistaa tukea tarvitsevien asiakkaiden osallisuuden kokemuksia ja elämänhallintaa.

Hankkeen työkykyvalmentajien ja paikallisten toimijoiden yhteistyöllä toteutettu matalan kynnyksen ryhmätoiminta oli seinätöntä, lukuun ottamatta Posiolle syntynyttä ”Perjantai-Pirtti” -toimintaa. Kunkin kunnan toimintaympäristöön räätälöity toiminta sulautui osaksi kuntien palvelutarjontaa. Toiminta oli maksutonta, vapaaehtoista ja pohjautui asiakkaiden toiveisiin ja tarpeisiin. Asiakkaat osallistuivat toiminnan suunnitteluun ja sitoutuivat pitkäkestoiseen toimintaan hyvin. Toiminnan lähtökohtana oli asiakkaan kokonaisvaltaisen elämäntilanteen huomioiminen ja sen pohjalta katkeamattomien palvelupolkujen syntyminen tarvittaviin hoitoihin, kuntoutuksiin ja muihin palveluihin. Ilman lähetteitä ja maksusitoumuksia toimivalle matalan kynnyksen toiminnalle oli selvä tilaus ja sen avulla pystyttiin tarjoamaan pitkäkestoista ja intensiivistä tukea vaikeassa elämäntilanteessa oleville työkäisille.

Kolmen vuoden aikana eri paikkakunnilla työskennelleet työkykyvalmentajat (4) tekivät työtä 128 asiakkaan kanssa voimavara- ja ratkaisukeskeisen yksilö- ja ryhmäohjauksen keinoin. Hanketyön käynnistyessä 70 asiakasta oli työttömänä ja 36 työelämän ulkopuolella

Hankkeen päättyessä 84 (64 %) asiakasta löysi itselleen sopivan jatkopolun: 32 hlö (25 %) oli palkkatyössä tai yrittäjänä, 15 hlö (12 %) koulutuksessa, 7 hlö (5 %) työkokeilussa, 11 hlö (9 %) kuntouttavassa työtoiminnassa, 7 hlö (5 %) tuetussa työtoiminnassa (avotyö, päivä- tai työtoiminta), 9 hlö (7 %) kuntien järjestämässä sosiaalisessa kuntoutuksessa ja 3 hlö (2 %) muulla jatkopolulla (eläke, vanhempainvapaa, sairausloma). Työttömien määrä laski 36 % (70 hlö -> 45 hlö) ja työelämän ulkopuolella olevien määrä laski 47 % (36 hlö -> 19 hlö). Samaan aikaan työllisten määrä nousi 167 % (12 hlö -> 32 hlö) ja koulutuksessa olevien määrä nousi 67 % (9 hlö > 15 hlö). 44 henkilöä (36 %) ei edennyt työllistymistä edistävälle tai muulle pitkäkestoiselle jatkopolulle. Heistä 8 hlö (6 %) keskeytti eikä enää tavoitettu ja 36 henkilöä (28 %) ohjautui mm. mielenterveysjärjestöjen matalan kynnyksen toimintaan, seurakunnan tuen piiriin, lastensuojelupalveluihin ja muihin hankkeisiin. Jokainen yhteistyöhön sitoutunut asiakas löysi itselleen oikea-aikaisen palvelun tai osallisuutta edistävän toiminnan.

Asiakaskohderyhmän kanssa työskentelevät ammattilaiset osallistuivat hankkeen järjestämiin erilaisiin koulutuksiin, seminaareihin ja työpajoihin yhteensä 1259 kertaa. Lisäksi hankkeen ja kahden muun toimijan yhteistyönä toteutuneilla osallisuutta ja hyvinvointia tukevilla virtuaalisilla järjestömessuilla oli yli 4000 osallistumiskertaa.

Vastuutyöntekijän ja työparityön malleilla toteutetun asiakastyön kokemukset olivat perustana perus- ja erikoistason yhteistyön tiivistämiselle ja yhteiskehittämiselle. Kehittämistyön ja palvelumuotoilun tuloksena Lapissa syntyi asiakkaiden kokemuksiin pohjautuva päihteitä käyttävän asiakkaan palvelupolku sekä yhteistyö- ja konsultaatioalusta päihde- ja riippuvuusongelmaisia työssään kohtaaville ammattilaisille. Lapin kokemuksia hyödynnettiin Pohjois-Pohjanmaalla ja kehitetyt työvälineet luovutettiin uusille hyvinvointialueille jatkohyödyntämistä varten.

Yhteenvetona todetaan, että pandemiarajoitusten ja historian suurimman sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen keskellä hanke onnistui erittäin hyvin. Monialaisia palveluita tarvitsevat asiakkaat saivat yksilöllistä ja intensiivistä tukea matalalla kynnyksellä niin palveluihin pääsemiseen ja siellä pysymiseen, kuin työelämä- tai opintopoluille. Keskeistä toiminnassa oli yli sektorirajojen ulottuva tiivis yhteistyö ja yhteiskehittäminen kuntien ja sairaanhoitopiirien ja hankkeen loppuvaiheessa hyvinvointialueiden kanssa. Yhteinen, organisaatorajat ylittävä työ jatkuu ja kehittyy kaikilla paikkakunnilla asiakkaiden parhaaksi.